

P R D

1 6 1 8

Valentinus Andreas Molitor,
Cancell. Hal. Sax. M.
April 1670.

Xn 6 Q

INDEX HORUM MISCELLANEORUM MEDICORUM.

- I. Quaestiones cum conclusionibus ac problematis p. M. Candida-
tis Doctoratus. I. De Pleuritide.
II. De Epilepsia
III. De Apoplexia
- II. Thematia Medica de morbis contagiosis, De Scorbutis, De Ictero
de febribus ex capite de Evacuationum generibus. sub
D. Peucero M. Alberti
2. M. Zeeman
3. Gracstedt
4. M. Connerding. Wittenb. Ho 1574. IX Cal. Maij
5. M. Heilandt.
- III. Propositiones de Hydrose
de Pleuritide
de Pleuritide. sub D. Peucero. M. Summer.
- IV. Theses Medicae de Vertigine. Paralyfi.
Epilepsia. Convulsione. sub D. Scabone
Apoplexia. Incubo. sub D. Scabone
M. Foffelius M. Horn
M. Torschmidt Marcellus Willeberg. d. 3. Oct. Ho 1600.
M. Tandlerus Plinius.
- V. De Catarrho, de Sanguinis per Tussim reiectione, de Asthma
te, Dysenteria sub D. Hellenbachio M. Schultzius
M. Belger Wittenb.
M. Sennert berg d. 3.
- VI. De Catarrhi natura eiusq. curatione p. Knobloch Julij
Tunidor Heidelberg. Ho 1608. sub D. Lucio M. d. 3.
- VII. Medica febris in causas, siena amotionem nephri-
tidis & Laxis. sub D. Schroetero Cononius Fene Ho 1615.

- IIX De Matricis profectione de Menfium profectione sub
 D. Tandero. Kröf. Hettenbach & H. Cademannq Witte,
 de berga No 1514
 IX. Dysenteria Natura & cura. Janichius. Basilea. No 1515.
 X. Praefectio Vnde Curation Vngulae Sauffluffa Vnde
 Koltz, Kühr. D. Martini Fißler No 1501.
 XI Tractatus de Artzritide Kobreiteri. Leucopetria
 Anno 1503.
 XII. De Podagra & Cheiragra sub D. Hettenbachio. ~~Leipz~~
~~1514~~ M. Paulus Rinsold, Schattenbergius Witte
 tenberga. J. 23. Augusti. No 1505.
 XIII. De Signorum discretionem sub D. Coco Paulus Rein,
 Solus. No 1504. Witteb.
 XIV. Disputatio Pathologica secunda sub D. Varo
 Reslerus J. 10 Aug. Jena. No 1504.
 Manuscripta sequuntur.
 XV. Theses Medicae, quibus quo morborum Tempore
 purgandum sit explicatur sub D. Sennerto M. Pau-
 lus Rinsold. Witteb. No 1502.
 XVI. Regimen Contagij grassantis D. Rinsoldius, ist
 D. Rinsold.
 XVII. De Sulphuris. No 1501.

F. I. S. I. S.

σὺ δὲ χιῶν τριμῆσις

11X. 8

De

MATRICIS PRÆ-
FOCATIONE

De

MENSIUM PRO-
VOCATIONE

Gymnasmata medica

SUB PRÆSIDIO

TOBIÆ TANDLERI, PHILOS: ET

MED. DOCTORIS AC PROFESSORIS

ordinarij,

In Illustri ad Albim Academia,

Pro suprema artis Apollineæ laurea,

Publice respondendo subibunt,

Ita sortis arbitrato collocati,

ANTONIUS KRÖS DRESDENSIS,

BALTHASAR HETTENBACH VVITTEBERGENS.

M AUGUSTUS CADEMANNUS DRESDENSIS.

In Auditorio magno horis matutinis ac pomeridianis,

Ad d. 1. Aprilis A. C. ∞ . 13c. XIV.

VVITTEBERGÆ,

Ex Officinâ Typographicâ Iohan. Gormanni.

MATRICES PRAE
FOCCATIONE

MENSURUM PRO
VOCATIONE

Gynaecologica medica

2 N B P R A S I D O

TOBIAE TANDLERI, PHILOSOPHI

MED. DOCTORIS AC PROFESSORIS

ordinarii

In Illustri ac Nobilissima Academia

Prolegomena artis Apollinea

publice professanda

in Universitate

ANTONII KRÖS DRESDENSI

BALTHASAR HETTERBACH VITTEBERGENSI

M. AUGUSTUS CADEMANNUS DRESDENSI

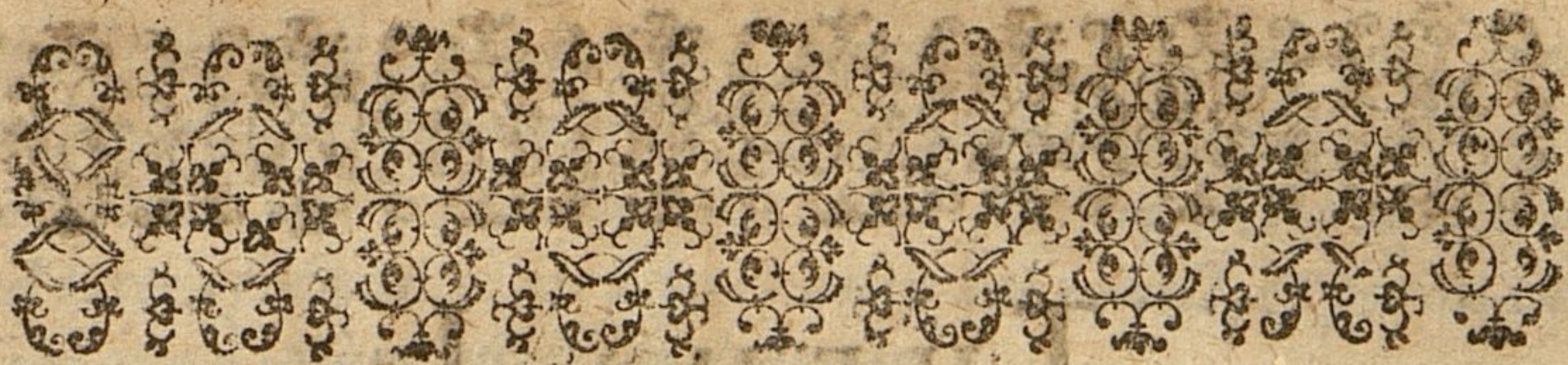
In Commissione typographica

Albae Apollinea

VITTEBERGA

Ex Officina Typographica

Σω Θεω

ΣΚΕΨΙΣ

ΠΝΙΓΟΣ ΤΣΤΕΡΙΚΗΣ.

Irum dirumq; cum sit foeminarum
παΐθ, quod ex inopinato sæpe sanas
& hilares invadit, et jam inter convi-
via & choreas, ac subito sensum,
motum & anhelitum videtur adime-

re, quasi divinitus percussæ morerentur: ideoq;
propter occultiorem causam plurimis in admira-
tione est, medicumq; si tale malum citò, jucundè,
facile potest amoliri, vulgò commendatiorem &
honorabilem reddit: ideo placidam de hoc, quod
hyeme quoque frequentius esse solet, Medicinæ
candidatis collationem offerimus ac pollicemur.

De

NATURA, CAUSIS, AC SIGNIS

UTERINÆ PASSIONIS.

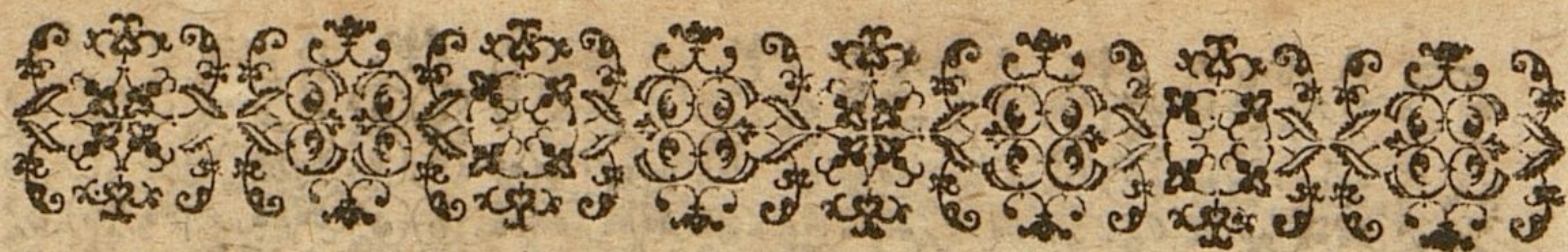
Respondebit

Antonius Krös Dresdensis.

A 2

Thema I.

THEMA I.

*Q*uem nomine generis aliqui designant
Uterinum affectum, HIPPOCRATES
ὑστερική, quod alijs graviora & periculosa
moveat symptomata, rectius à parte lesâ &
superveniente effectu, Graci ὑστερική πύλα ἢ
ἀπνοία, Latini matricis aut uteri stangula-
tum, praefocationem, suffocationem, spirationis ab utero
privationem; minus verò convenienter uteri recursum ad
superiora Paulus, quod & Germani imitantur, nuncuparunt.

II.

Relictis verò aliorum descriptionibus, quae vel alieniores,
ut haec Moschionis: ἢ τῆς μήτρας ἀπὸ πύλης ἰσθμοῦ ἰσθμοῦ τῆς
πύλης αὐτῆς σὺν πάσῃ ἡσυχίᾳ, &c. quae magis Apoplexiae con-
venit, quàm suffocationi hysterica: vel angustiores, ut illa Pau-
li & Aëtij, quod sit uteri recursus ad superiora, sive ascensus:
cum sine hoc quaedam fiat: vel illegitima, qualis Altimari & a-
liorum, qui vocant intemperiem frigidam, licet haec paulatim
contrahatur, illa verò subito fiat, & aliquando subito recedat:
nobis haec suffocationis definitio magis arridet: quod sit uteri
refrigeratio, à vapore maligno, partes principes ac totum cor-
pus feriente, propter obstructionem vasorum, in quibus gene-
rationis principia, justò diutius retenta corrumpuntur.

III.

Elucescunt ex hac affectionis hujus natura, locus prima-
riò laborans, causarumq; diversitas. NATURA praefoca-
tio-

tionis uterina quanam sit, hinc patet. Quamvis enim nonnullis morbus in situ vel figurâ censeatur, ob matricis per-
versionem vel contorsionem, nunc sursum vel deorsum vel
ad latera factam: perpetua tamen hæc non est, & potius cau-
sam quam ipsum effectum designat.

I V.

Melius itaq; statuitur symptoma qualitatis tangibilis
mutate, cum sit refrigeratio non solum uteri, sed totius ali-
quando corporis, etiam tam insignis, ut agrè dignoscatur à de-
functo. Quin etiam symptoma læsæ functionis dici meretur,
ob sopitam excrettricis actionem.

V.

Locus in hoc pathemate principaliter ac radicaliter a-
grotans, cui $\pi\epsilon\omega\tau\omega\varsigma$ etiam curatio debetur, est Uterus vel Ma-
trix, Græcis $\mu\eta\tau\epsilon\gamma\alpha$, quasi benigna animantium mater ac vita
fons, quandiu sana fuerit: $\eta\gamma\iota\ \delta\upsilon\sigma\epsilon\gamma\gamma\iota$, quasi viscerum postre-
ma, quod sit omnis illuviei receptaculum, ac nisi maturè detur
exitus, plurimorum quoque morborum scaturigo, mortisq; sæ-
pius causa fieri possit.

V I.

Afficitur porrò matrix tum quoad sua vincula & vasa
implantata, que vel sanguinem vel semen immittunt, tum
quoad substantiam totam, quam Natura partim nerveam &
membranofam, partim carneam constituere voluit, ut & dila-
tari pro fatus incremento, vel sanguinis affluxu; & corrugari
iterum contentis ex-lusis possit.

V I I.

Primariò tandem uterum sic laborare, colligimus è mul-
tiplici feminarum, respectu vel ætatis vel vitæ conditionis, dif-
ferentiâ. Virgines enim viripotentes, in primis si castæ fue-
rint ac pudicæ, propter seminis ubertatem; nec non viduæ pro-
pter vitam calibem, tale malum facile incurrunt: Ut & præ-

gnantes, licet varius, attestante Hippocrate l. i. de morb. mul.
ac puerpera, quibus menstrua vacuatio parcior est: quinetjam
nonnulla marita, precipue si steriles fuerint.

V I I I.

Quamvis autem plura in hystericis membra compati-
antur, ac saepe manifestius torqueantur, ut ventriculus ob eru-
ctationem, morsum, nauseam; diaphragma, cum respirationis
difficultate; Cor, ob animi deliquium vel syncopen; gut-
tur, ob musculos impeditos; cerebrum propter deliria, mo-
tus involuntarios, vel sensus ac motus interceptionem: haec
tamen omnia δὲ τε γὰρ & per consensum ita conflictari, ab ha-
litu putrido ac virulento, nunc per venas, nunc per arterias,
nunc per nervos ascendente, certissimum est.

I X.

Causarum verò quenam proximè vel remotè refrigera-
tionem uteri & corporis universi tantam producere possit, ut
inter praefocatum ac demortuam difficilis sit discretio; per-
scrutari maximè est opera pretium, siquidem hoc tam nos in
verâ scientia, quam in opere curationis certiores efficit. Sic
itaque causarum quasdam antecedentes, & vel remotas vel
propinquas; quasdam conjunctas arbitramur.

X.

Remotioribus externis, quas ἀεὶ ἀπὸ τοῦ ἔξωθεν vocant, an-
numerantur aeris frigidi as, spiramenta corporum constrin-
gens, superfluas humiditates intrò pellens, & evaporationem
impediens: cibi potusq; multitudo, humores augens. Nam
sine Cerere & Baccho friget Venus; alimenta crassioris ac
pravi nutrimenti, quae facile obstructions inducunt; ac dul-
cia, quae delectando spiritus & humores commovent, & ascen-
dere faciunt, hinc unà uterus sursum revellitur: quod ipsum
gravi quoque odore superius admoti praestant: vini poten-
tioris, quod odoriferum & vaporosum, potus, humores pe-
netran-

netrando & elevando : quorsum non minus spectant nimia inedia, vigiliae longae, exercitia immodica, ut saltationes, cursus ad acclivem vel declivem locum; & graviora animi pathemata, velut ira ac zelotypia secundum Montanum: Consil. 311. somnus contra prolixior, quies indebita, frictionum, balnei, Venerisq; neglectus, excrementa cumulando, plurimum conferunt.

X I.

Propinquieribus internis, vel ut ab aliquibus dicitur, Evidentibus assignantur, ut efficientes quidem cause frigida corporis dyscrasia, cujus interventu superfluitatum resolutio denegatur; angustia pororum, quibus evacuatio mensium succedere debebat; uteri ariditas secundum Hippocratem; propter obstructa vasa, quae sanguinem deferre poterant: hinc siccatus contrahitur uterus; ut materiales verò semen & sanguis menstruus: quorum retentionem sequitur incrassatio, refrigeratio, corruptio & in virosam substantiam degeneratio. Nec interim, putridos in utero humores vel matricis inflammationes aut ulcera, ceu recentiores annotarunt, praefocacionis causam videlicet balius, suppeditare posse, diffitemur.

X I I.

Quid verò, quod aliqui neotericorum, contra veterum placita, semen hujus affectionis causam negant? quod hujus conservatio sit potius sanitatis, quam aegritudinis medium; veluti Mercuriali videtur: quod à nobilissimo & elaboratissimo seminis corpore tantillo, tanta malignitas expectanda non sit; quod idem vasis proprijs inclusum non putrescat, cum sit ab excrementis liberum, ac potius in nutritionem vasorum cedat: quod deniq; si copiosus sit, aut inter somniandum reddatur, & utero excludatur; aut in matrice retentum potius erosionem, quam suffocationem producat.

XII. Verum,

Verum, si vel maximè priscorum auctoritati parum sit tribuendum; nihilominus retentionem seminis plurimum facere ad profocationem tam quotidiana convincit experientia, quàm legitima ἸεργπϞσῆως norma, vel ab ipso Galeno demonstrata. Quis enim observationum medicarum vel mediocriter gnarus, non animadvertit, viduas, quæ cum probè fuerint antea purgata, virorum concubitu letata, sæpiusq; pepererint, nunc verò talibus privata, frequentius fieri hystericas? harumq; subita ad sanitatem restitutio, nonne sequitur ad retenti seminis è matrice provocationem?

Nec tanta vis ratiunculis allatis inest, ut nos à veterum sententiâ deturbent. Seminis enim conservatio, si naturalis est, ceu sanitati conducit: ita præter naturam, si fuerit diuturnior, corpori fit onerosa & vitiosa. Quo nobilior etiam semen est, eò perniciosius ac virosius efficitur putredine. Maximè verò femineum, quod, siquidem frigidius ac humidius est masculino, corruptioni minus resistit; sed facilius corrumpitur, ac malignis evadit, imprimis in corpore cacochymico & excrementorum receptaculo matrice. Non solum verò in utero depravari potest, sed etiam in vasis obstructis: quandoquidem longinquitate temporis nativus calor exhalat, ac materia seminis in virulentum ichorem degenerat. Neque vero semper, ubi copia peccat, per gonorrhæam exoneratur. In virginibus enim pororum angustia; in viduis plerumq; vasorum oppilatio viam intercludit. Neque semen in utero vel vasis reservatum licet putrescat, inflammationis aut erosionis causam præbere potest: quia non redditur calidius, sed potius frigidius; & non consistit in eâ parte, in quâ collectionem vel tumorem præter naturam efficere possit.

XV.

Multò verò minus evinci potest tam gravem & periculosum affectum à tantillo seminis corpusculo non oriri posse. Quamvis enim sit exiguum, & in uno corporis loco, matrice videlicet, remaneat, quantum tamen, si prolificum fuerit, ad impregnationem conferat; & quantum etiam, si vitiatum, turbarum ac molestiarum universo corpori parere possit, ex alijs non difficulter conjiciendum. Quis enim, quod phalangij morsus, vix notabilis; quod scorpionis ictus, velut acu factus; quod rabidi canis saliva, leviter cuti communicata; quod marinae torpedinis ingens potestas in totum corpus vires maximas exerant, ac sensissimae cieant symptomata, experientia refragatur? quis magnetis ad ferrum alliciendum desiderio verè admirabili, contradicit? Ecquis igitur, seminis & Quòw aservati, & in virulentiam commutati malignitatem corpori non exitiosam, præcipuè si fuerit habile, pertinaciter affirmabit?

XVI.

Proxima demum vel continens uterinae præfocationis causa, vapor est aut halitus è putrida vel seminis vel menstrui retenti substantia elevatus, vasa ac ligamenta matricis distendens, organa respirationis intercludens, spirituumq; modo vitalium, modo animalium transitum intercipiens. Unde tam varia & stupenda principalium viscerum aliarumq; partium succedunt incommoda: velut in signorum catalogo explicandum.

XVII.

Causis nunc absolutis, differentias hujus mali multiplices, quæ vel à forma, vel à subjecto, vel ab efficiente, vel à tempore communiter petuntur, adjungere non est alienum.

XVIII.

Formæ respectu, prout non solum uteri, sed universi

B

cor-

corporis refrigeratio censetur ; aliquando mitior est : in qua sensus , motus ac ratio quidem supersunt , animi tamen deliquium , pulsus obscuritas , & respirationis difficultas molestant : aliquando vehementior , in qua sine sensu motuq; , foemina jacet immobilis , cum pulsu vel exiguo vel nullo ; nisi forsan in medio pectoris minimum caloris ac pulsus innuatur ; aliquando sevrissima , quando praeter annotata symptomata , brachiorum quoq; & crurum fit contractio : velut Galenus l. prorrhbet. com. 3. aph. 27. eam recenset.

X I X.

Subjecti respectu , nempe matricis refrigeratae ; modo secundum totam afficitur substantiam a retenti spermatis depravatione : & tunc uterus non retrahitur , sed in sua sede manet : modo secundum sua potius vincula & vasa , propter menses restitantes ; & tunc ob repletionem fit uteri revulsio , vasis & appendiculis a copia sanguinis aut crassioris , aut propter obstructionem reservati , distentis , nunc utrinq; ; sic sursum nunc magis in uno latere , & sic ad latera matrix intorquetur.

X X.

Efficientis respectu , quidam strangulatus a menstruo non debite excluso : quidam a semine p. n. detento ac vitiato provenit , ut diximus : quidam putridos et jam alios in matrice humores vel apostemata aut ulcera consequitur , ut aliqui recentiorum observarunt.

X X I.

Temporis ratione , quaedam usque ad periodum servant , statoque tempore revertuntur , & quandoque brevi durant : quaedam periodica non sunt , ac nonnunquam diutius affligunt.

X X I I.

S I G N A porro cognitu necessaria sunt , tam diagnostica , quam prognostica. Diagnostica vel imminentem praefo-

ca-

cationis paroxysmum praesagiunt, ut huic occurrere valeamus: vel praesentem ac declinantem determinant, ut eo melius amoliamur: vel hujus causam demonstrant; vel à cognatis affectibus, ne in legitimâ curatione aberremus, nec astantium calumnias incurramus, distinguunt: vel deniq; praefocatas à defunctis internoscere docent.

X X I I I.

Imminentis igitur ab utero strangulatus indicia sunt immodica seminis coacervatio aut mensium suppressio: quam sequitur plethora, ut hanc totius corporis torpor, lassitudo, refrigeratio, crurum segnities, hypochondriorum murmur, tremor ac dolor circa uterum; morsus oris ventriculi, cibi fastidium, cordis tremor, animi deliquium, pulsus debilis, difficilis anhelitus, faciei fallor, oculorum compressio vel rubor, capitis dolor, somnolentia, mentis hebetudo, rerumq; ferè omnium oblivio & similia: quae propter humores uteri, partim crudos, partim corruptos, & jam digeri ac moveri per totum corpus incipientes contingunt.

X X I V.

Praesentem arguunt, gravis ac profundus sopor, stupor sensuum, ac motus privatio, respirationis lesio, vocis interceptio, crurum contractio, pulsus exigui, debiles, ac quandoq; propter causae vehementiam penitus aboliti vel quiescentes: oculorum tenebrosa vertigo, vel oclusio, ut aperiri nequeant, aliquando delirium etiam, ob vapores putridos ad cor vel cerebrum elevatos, ac spiritus vitales aut animales obfuscantes ac perturbantes. Insuper alia, pro diversitate partium, quibus exitiosus ille halitus communicatur, symptomata: velut thesisi octava docuit.

X X V.

Sed & declinantem signant affectum, si mala rube-
scere incipiant, oculi à multa gravitate recludi; si laxato

matricis osculo locis muliebribus quedam humiditas elabitur, ventris murmur ac strepitus cietur, uterus paulatim descendit, & hysterica cum profundis suspirijs ad sensum & intellectum redeunt.

XXVI.

Causarum signa non minus haberi facile possunt. An enim restricti menses hujus agritudinis ansam præbuerint, colligitur ex diutinâ fluxus muliebris præter solitum suppressione, corporis gravitate, capitis repletione, sensuum debilitate, femorum, colli & oculorum dolore, mammarum turgore (licet mulier neq; gravida sit, neq; pepererit) & ex uteri vel sursum vel ad latera retractione. Prædominantis etjam sanguinis, vel pituitosæ dant argumenta corporis pigrities, & alia accidentia mitiora: biliosi, motus promptior, & symptomata acutiora: melancholici, meror animi, aliq; magis horrenda.

XXVII.

Num verò seminis vitium dederit occasionem, diligens symptomatum consideratio medicum docebit. Vehementiora enim si fuerint omnia, ceu maxima respirationis difficultas, vel ablatio, vocis privatio, pulsus cessatio, animi defectio, sensus ac motus abolitio, subitusq; casus; siq; præcesserint vita desidiosa, ciborum plurimi nutrimenti, vel calidorum ac flatulentorum usus, desiderata vel consueta veneris intermissio, ut in juvenculis, viduis, monialibus, & plethoricis mulieris à menstruis ritè repurgata habitus: omnino spermatis in utero putrescentis retentio erit incusanda. Quod si concursus utriusq; principij malo fomitem suppeditet, plura, vehementiora & diuturniora comitabuntur accidentia.

XXVIII.

Cognatas tandem à præfocatione affectiones alias, ne veluti vulgo, sic etjam propter affinitatem medico imponant,
accu-

accuratè discernere multum refert, ut non solum in quibz con-
veniant, sed etjam in quibus dissideant, artificiosè conjiciat, ac
legitimam medicandi rationem assequatur.

X X I X.

Epilepsiam proinde simulat ὕστερον πρὶν, ratione con-
vulsionis, quæ hic aliquando particularis est uteri, vel etjam
extremorum, si gravissima: sed in eo differt, quod illa totius
corporis est spasmus, cum evidente motu & jactatione, cum spu-
ma oris, & faciei pallore, sine sensu, sine intellectu, sine remini-
scentia, sine uteri motu: strangulatis contra corporis immobi-
litas, velut mortuis accidit; sensus è puncturâ vel pilis evulsis
animadvertitur: sæpiùs audiunt & intelligunt, etsi voce de-
stituantur, actorum circa se sub paroxysmo recordantur po-
stea, malas nonnunquam rubentes habent, præsertim in remis-
sione, de matricis ascensu conqueruntur, nec oris spumam fe-
runt, nisi lethalis fuerit affectus, & cum comitiali complicatq.

X X X.

Apoplexiam quoq; licet uterina passio æmuletur, quoad
sensuum ac motus lesionem: discrimen tamen intercedit, quod
illie sensus ac motus, ob cerebrum πρῶτως affectum cum ratio-
nis offensione multò magis, quàm hic, afficiantur. Sentiunt enim
hysterica puncturas, pilorum vellicationes ac digitorum intor-
siones: manu collo adducta suffocationem innuunt: à paroxys-
mo suas ipsæ passiones commemorant: corpus habent omninò
refrigeratum, citò nonnunquam liberantur, nisi sevities affe-
ctus eas enecet, & neq; stertunt, neq; spumant ore, neq; transeunt
in paralytin, velut apoplectica, quarum corpora diutius quoque
remanent calidiora.

X X X I.

Ca' alepsin etjam videtur imitari strangulatus, si quis
corporis tantum refrigerationem respiciat: at illa partes unâ
rigidas efficit, & oculos apertos omni visione, aures auditu pri-
vat: quorum contraria hic observantur.

XXXII.

Lethargum quoque distinguunt ab hoc malo, lenta generatio, cum febre ac stertore, somno profundo, pulsusque magno & undoso: cum dolore capitis antecedente, rerum oblivione post multos dies, quibus durat, consequente. Sed uteri passio sepius ex insperato ridentes ac ludentes adortitur, sine febre & stertore, cum pulsu raro & obscurissimo, sine reliquis dictis.

XXXIII.

Syncopen à profocatione diversam faciunt pulsus planè cessans, sudor frigidus, color faciei lividus quasi cadaverosus: & subitum ab odoratis auxilium. Profocatis enim pulsus languidus ac rarus superest, sudor nullus accidit, facies pallida, vel tumida, vel rubicunda cernitur: sua veolentia magis nocent, fatida succurrunt: ut inferius declarabitur.

XXXIV.

Venena vel assumpta venenata, ne quis in profocatione causam putet, arguunt ab ijs profocata tormenta, vomitiones, unguium & extremitatum livores, sudores frigidi, subsequens icterus: quorum nulla sunt in strangulatis vestigia.

XXXV.

Mortuas denique ab hystericeis, ne quis has illis propter abolitam respirationem, pulsusque defectum (siquidem τὸ ζῆν ἔστι ἐν τῷ ἀναπνεῖν ἢ ἐκπνεῖν, & Galeno ἀπνοία exactè nulla) non sine artis medica ignominia, conscientie vulnere & patientis periculo assumilet, ac libitina contra legem naturæ destinet, quidnam verè discriminet, investigare medico sit commendatissimum. Constat enim experientia, quasdam feminas hystericeas, ut & viros apoplecticos jam feretro impositos, tumulisque committendos, quorum vita jam desperata fuit, ad se rediisse, vitamque recollectisse.

XXXVI.

Quidam proinde practicum vitæ vel mortis præsen-

sentiam sic explorant, penna vel lana carminata flocculo naribus admoto, vel speculo bene tereso ori superposito; vel poculo aquae pleno thoraci adhibito. Si enim penna vel flocculi lana motus operis fenestris, & aëre, ab astantium secessu, immobili, moveatur; si speculum ab occulta expiratione inficiatur; si aqua in poculo agitetur, vitæ reliquias colligunt: & è contrarijs mortis certitudinem, propter abolitam thoracis, pro necessaria respiratione, motionem.

XXXVI.

Sed hæc qualiacunq; tentamenta, licet ablatam quidem respirationem demonstrant, absentiam tamen vitæ non evincunt. Hæc enim, si corpus aliàs insigniter refrigeratum, calorq; sit exiguus, sine respiratione superesse potest in hysterics, sola per arterias facta transpiratione, tunc ad vitam sufficiente. Non aliter quàm insecta, reptilia, musca, angues, rana per hyemem rimis tabularum, cavernis arborum, vel aquis sese illatebrant, quasi mortua: sub vere tamen reviviscunt.

XXXVIII.

Rectius igitur alia vitæ restitantis indicia sunt petenda, sive è pilorum avulsione, sive ptarmicis è pulvisculo ellebori, pyrethri vel aliorum acrium naribus insufflatis; sive penna in aceto acerrimo scyllitico, in quo ruta incoxerit, intincta, & naribus immissa. Talibus enim si quid vitæ superest, expultrix admodum sopita solet excitari. Quod si nihil hæc etjam profecerint, tutissimum est, præfocatum, sicut aliàs etjam apoplecticos, ante quartum diem non sepelire. Sub hoc enim temporis intervallo vel delitescens anima spiritus iterum commovent, & corpus illustrat: vel si secesserit, fætor, putredinis comes, indubium dat mortis argumentum. Sic Lazarum quarto à morte die jam fatentem è tumulo Salvator ad vitam redire jussit: ut miraculi veritas magis elucesceret, & omnis calumniandi occasio Judæis præscinderetur.

De

De
PROGNOSTICIS ET
CURATIONE PRÆFOCA-
TIONIS UTERI-
NÆ

Respondebit

Balthasar Hettenbach
V Vittebergenſis.

THEMA XXXIX.

*R*AVISSIMUM & acutissimum symptoma cum sit πνιξ ὕστερον, quod aliquando paucas intra horas mortem accelerat, ut & Practicorum decreta, & quotidiana fides experientia comprobant: ideo consilium Rhasis lib. 9. ad Almans. cap. 87. sequendum, & hoc malum statim, ut implicat, propellendum: ne cunctando & procrastinando curationis occasio elabatur, & gravissimis his accidentibus oppressa mulier citius, quam remedia adhibeantur, enecetur.

X L.

Ad causas autem hujus affectionis, si medicus solerter attendat, eventus prasagia longè faciliùs predicere poterit, & curationem feliciùs adornare. Benignior enim, quæ menstrui sanguinis cobibitionem sequitur: ideo per se nonnunquam & citò

citò solvitur, illasâ fit respiratione, motuq; & sensu integris :
brevior etjam ac rarior, præsertim in habitu corporis pituitoso
obeso vel melancholico, & cujus venasunt ampliores.

X L I.

Pregnantibus etjam præfocatio rariùs accidit, licet
menses subsistant. Fetus enim puriorem sanguinis portionem
pro alimento & incremento absument, reliquum sanguinis ad
mammas regurgitat, inibi meliùs pro generatione lactis elabo-
randum. Nonnullis tamen gravidis, ut Hipp. lib. 1. ωε, γυναι-
κείων habet, eadem contingit vel ex vehementi labore, vel ine-
dia, utero incalescente & nimis inanito, vel ex pituita à capite
ad præcordia descendente, vel ex prædò vitæ regimine, vel anti-
quâ uteri dyscrasia: sed talis etjam strangulatus levior est,
ac faciliùs discutitur. Quin etjam puerperas interdum aggre-
ditur, licet lochia procedant, ex humoribus commotis balitu
sursum evolante.

X L I I.

Mulieri insuper hysterica sternutamentum superve-
niens bonum, teste Hippocrate & Galeno lib. 5. aph. 35. partim,
ut signum, partim ut causa. Signum quippe videtur natura,
quæ priùs erat velut emortua, nunc iterù ad proprias motiones
excitata, & ad superfluitatum repurgationem reviviscentis.
Causa verò vehementior est sternutationis concussus ad mali-
gnam illam auram, quæ toti corpori molestissima fuit, profli-
gandam. Quâ explosâ redit ad officium suum respiratio.

X L I I I.

Deterior verò solet esse illa vulvæ strangulatio, quæ semi-
nis coacervationem atq; corruptionem causam habet. Comi-
tantur enim hanc, licet uterus in sua sede maneat, animi deli-
quium, pulsus exilitas, respirationis ablatio: frequentior etjam
intensior ac diuturnior esse solet, maximè in feminis calidiori-
bus, utpote sanguineis vel biliosis, in quibus major eventationis
urget necessitas.

X L I V.

Sic itaq; juniores salaces ociosa & in delicijs educata virgines, marita steriles, viduaq;, & quibus alias vena strictiores sunt, saepius affliguntur: quandoquidem superflua genitura portio legitimè ac tempestivè, præter naturæ cupidinem & consuetudinem non educitur, sed reservata, temporis longitudine quasi consenescit, emoritur, ac putridum virus, quod in universum corpus exhalat, adipiscitur.

X L V.

Pessima tandem judicanda matricis ista suffocatio, quæ cum respirationis defectu diutiùs durat, aut syncopen ob vapores tetros, ipsum vitæ calorisque nativi fontem Cor infestantes, comitem admittit, aut instar comitialis morbi, sua servat intervalla, vel cum spuma ad os defluente, comparet. Hujusmodi enim, quod à practicis observatù, plerunq; mortem accersunt.

X L V I.

Curationi hujus mali viam sternunt indicationes, quæ potissimum triplices: curatoria, præservatoria & vitales.

X L V I I.

Curatoria petuntur ab affectu præsentè, & hujus causa jam in actu constituta, si ve peccet hæc quantitate, si ve qualitate, & vel manifesta, vel occulta. Quantitas enim humoris præter naturam redundantis auxilium postulat evacuans: qualitas naturæ onerosa, si fuerit evidens, alterantibus; si fuerit occulta & venenata, alexipharmacis expugnanda.

X L V I I I.

Præservatoria respiciunt squè materiam, quæ talis agri tudinis fomitem præstare potest, si ve latitet in certa parte, si ve jam in toto fuerit aggregata. Non minus enim vel alterando, vel purgando mitiganda: prout matricis et jam debilitas confortanda.

X L I X.

Vitales denique requiruntur indicationes ob vebementiam

tiam symptomatis urgentis, ac vires tam vitales & animales, quam naturales prosternentis. In id enim incumbendum unice, ne indulgentia vel negligentia Medici morbus nimium invalescat, virium robur opprimatur, ac patiens in extremum vite discrimen adducatur.

L.

Curatio proinde maturius aggredienda: sed aliter sub accessionis instantia, quando vel strangulatui, vel convulsioni, vel animo deficienti, precipue urgentibus occurrendum: aliter quoque soluto jam paroxysmo, sed causa nondum penitus amota. Tribus vero presidijs utrinque, nempe Diateticis, Chirurgicis aut Pharmaceuticis utendum.

L I.

Paroxysmo durante, Diata sit extreme tenuissima: convenit enim vel omnimoda potius inedia & à potu abstinentia, vel vomitus etiam: quam alimentorum ingestio.

L I I.

Mulieris hysterica positus non sit nimis supinus, sed cervix ac scapula sede accliviore, femora cum inguinibus decliviore, collocentur, ut matrix ultrò deorsum vergat, & ichorum descensus promptius fiat.

L I I I.

Chirurgicis auxilijs ascribenda sunt, vena sectio, cucurbitularum applicatio, ligatura, frictions, ventris ac hypochondriorum depressiones manu; vel constrictiones, latiore fascia vel cingulo peracta: vellicationes partium variarum, inclamationes, suffitus per fetida vel odorata, alijs: que nunc revulsionis humorum, nunc uteri in proprium locum reducendi gratia usurpantur.

L I V.

Vena sectio ceu magnum remedium, etiam sub exacerbatione, si sanguinis plenitudo, menstrui retentio, symptomatum

C 2

vebe-

vehementia & alia svadebunt, omissenda non est; siquidem extremis morbis extrema remedia conveniunt, ut monet Hippocr. l. 1. aph. 6. Reseranda verò malleoli vena, prout matricis retractio innuit, modò dextri pedis, si in dextrum latus; modò sinistri, si in sinistrum; modo utriusq³, si sursum illa inclinat. Intentio enim est, sanguinem vel materiam corruptam unà cum vaporibus à supernis ad inferna derivare, superfluum imminuere, & ne quid amplius elevetur, præpedire.

L V.

Minimè tamen attendenda phlebotomia, si seminis corrupti vitio malum hoc oriatur. Quomodo enim illa semen educeret? nonnè potius hoc à vasis spermaticis ad venas revocaret? & uterus educto sanguine magis infrigidaretur, vires ulterius dejicerentur, antea satis languida: calorq³ natus, cujus ope frigidi vapores discuti debent, amplius dissolveretur: animi quoq³ deliquium, quod hysterice aliàs admodum familiare, intenderetur.

L V I.

Cucurbitula non rarò vena sectionis vicaria fiunt, interdum cum scarificatione. si fuerit opus: interdum sicca, & modò magna, cum plurima flamma infrà umbilicum hypogastrico; (vel illius vice vitrum capax cum cereo lychno) modò gemina, femorum interna parti ad pectinem; modò coxis, cruribus aut suris causa derivationis, & ut uterus deorsum revocetur, applicantur.

L V I I.

Ligaturæ verò crurum tam suprà quàm infrà genua strictiores ac dolorificæ, mox ab initio sunt usurpandæ: quemadmodum quoq³ frictions in planta pedum vel crurum interiore parte fortissimæ, vel cum linteolis asperioribus, vel ex acris instituendæ, videlicet cum sale & aceto, cum sinapi & aceto, cum nitro, vel oleo laurino. Talibus enim dolor excitatur, expultrix
facul-

facultas anteà sopita resuscitatur, corrupta materia ad descen-
sum proritatatur, calorq; naturalis stimulatatur, ad causa morbifi-
ca vaporumq; depulsionem.

L V I I I.

Proderit & hic fortis hypochondriorum constrictio, sive
cingulo, sive latiore fascia peracta: sic enim balituum via sur-
sum intercluditur. Quin etiam abdomen distent à manu deor-
sum impellendum, quod hysterica per se nonnunquam, ventri
manibus admotis innuunt atq; conantur: id quod majore cum
fructu continget, si manus oleo laurino, rutaceo, anethino, de
spica, de floribus aurantium prius imbuatur. Facilius enim
bis flatu discutiuntur, uterusq; sic impulsus descendit.

L I X.

Non parum quoq; juvant vellicationes aurium, narium,
capillorum, & imprimis pilorum in pedibus vel pectine: digi-
torum præterea contorsiones, ut ita commoto dolore sensum re-
cuperet agra, balituumq; motus ad superiora pronus, in contra-
rium convertatur.

L X.

Auribus hysterica nomen proprium voce clarissima in-
clamandum, nonnulli bombarde fragorem admovendum cen-
sent, ut sensus percellantur: naribus insufflenda mordacia pro
sternutamentis irritandis, ut sunt pulveres sinapi, piperis, ca-
storei, rhabarbari, pyretbri, ellebori albi: sed bis cautè, & non,
nisi capitis absit repletio, utendum. Quidam narium & oris
occlusionem suadent, ut spiritus ac nativus calor uniti, vapores
malignos fortius dissipent, uterumq; deorsum depellant. Diu-
tina tamen anhelitus retentio non sit, ne debilis antea calor pe-
nitus extinguatur, ac femina suffocetur.

L X I.

Vulgus etiam graveolentia naribus adhibere solet, ut pi-
cem liquidam, asam fetidam, opo panacem, sagapenum, bitumē,
C 3 gal-

galbanum, sulphur, accensum, petroleum, oleum de gagate, oleum de cornu cervi: plumas perdicum combustas, quæ à proprietate commendantur; pennas caponum adustas, lanas & lacinias combustas, corium vetus adustum, cornu capri ustum: quin etiam sordida quedam, tetrum odorem spirantia, ceu funiculum extinctæ candela, cimices lectuarios, matulam cum lotio veteri, vel alvi saburra: sed hæc ob spurcitiem & astantium oculis ingratam feditatem jure detestamur. Illa tamen si fetore suo plerq; spiritus tam animales quàm vitales sopitos excitant, excretricem facultatem impellunt, soporem discutunt, & impetuosè matricem deturbant: odore tamen virulento principalia viscera, cerebrum & cor, offendunt, fumis suis obnubilant, & syncopes & apoplexia periculum minitantur.

L X I I.

Fructuosius proinde possumus applicare ea, quæ calefaciendo & laxando, crassos cerebri vapores attenuant, incidunt, dissipant, frigiditatem corrigunt, pulmones & thoracem expurgant: ut ruta viridis manibus contrita & cum aceto odorata: vel similiter thymus, pulegium, calamintha, origanum, conyza tenuifolia odoratior, sinapi, trifolium asphalites & alia cum aceto trita; vel ex his acria decocta naribus admota: sicut etiam acetum acerrimum, sive per se sive cum castoreo & sulphure in spongia naribus objectum. Possunt etiam ex his formari pastilli, velut è peuce dano, costo, castoreo, galbano, cum terebinthina, petroleo, vel alio mistis, qui prunis imponendi pro fumo naribus immittendo.

L X I I I.

Sed præ cæteris utilissima celebrantur, castoreum naribus olfaciendum, vel etiam in potu dandum: siquidem flavum, cerosum & tenax quod fuerit, etiam acre est, quod olfactu sternutamenta ciet, lethargicos & epilepticos excitat, nervosq; refrigeratos ac debilitatos calefaciendo restaurat: zedoaria, ore volvenda, secundum Gattinariam: Agarici drachma cum vino
pro

propinata, Galeno l. 9. de comp. med. x. 7. semen levistici, radix
ostrutij masticata & paulatim deglutita : semen & succus
plantaginis cum vino ; vel acetum scylliticum absorptum. Hæc
n. abdita natura & proprietate referuntur hystericis auxiliari.

L X I V.

Si a veolentia verò vel insigniter odorata procul à naribus
præfocatarum absint : ideoq; nec Medicus has invisurus odo-
rifer a poma, vel moscho infectas chirothecas secum portet. Il-
lius tamen generis odorem gratum spirantia naturalibus ap-
plicare nihil nocet : non equidem, quòd uterus velut animal o-
doratis gaudeat ; sed quoniam odorata calida sunt & tenuium
partium, nativoq; calori & spiritibus amica: propterea laxant,
frigidos humores calefaciunt, crassos attenuant : intemperiem
uteri malignam corrigunt, vapores discutunt, sopitumq; ca-
lorem ac spiritus recreant, augent, & cum humorum descensu
matricem revellunt.

L X V.

Sic itaq; Ladanum, styrax calamita, la serpitium, lignum
aloes, Cinnamonum, Caryophylli, macis, costus, amomum, asa-
dulcis, crocus, ambra, moschus, zibetum, vel ex his concinna-
ta ; Diambra, Gallia & alipta moschata, potenter operantur, in
forma nunc litus, cum oleis, Jasmino, nucis moschata, de spica,
de petroleo, vel alijs, utero administrandi ; nunc pessi, cum bom-
bace, vel syndone imponendi : nunc uterini clysteres, ex aquis
vel oleis odoratis infundendi: nunc suffitus per infundibulū car-
bonib. impositū immittēdi: agra tamen perforata sella insiden-
te, pannis optimè contecta, & circa umbilicū, ligata, ne quid
odoris nares attingat.

L X V I.

His nisi matrix relaxetur, & ejus illuvies eliciatur ; ad
pessaria non minus attrahentia deveniendum est : cujusmodi
è detergentibus ac discutientibus confici solent, ut ex hiera, be-
nedicta laxativa, è semine cumini, ruta, & similib; ut vel flat;g
malignos, vel semē corruptū evocent. Quo sine $\mu\eta\tau\epsilon\gamma\chi\acute{o}\tau\eta\varsigma$ seu siphō vacuo,
uteri

uteri deorsum revocandi, & eorum, quæ ibi præter naturam de-
tinentur, extrahendorum causâ.

LXVII.

Enitendum enim summoperè, ut scaturigo tanti mali
avertatur, & è primo fonte repurgetur: maximè verò si sper-
ma longiore morâ fuerit depravatam & in virus conversum.
Hoc enim, quia corpori summè perniciosum, necessariam sui va-
cuationem postulat. Ideoq; nullum vel præsentius vel potentius ad
hujus emissionem potest esse remedium, quàm honesta femina
cum viro conjunctio, si modò vitæ conditio non refragetur.

LXVIII.

Quod si talem copulam vel in virgine vel in viduis hone-
stas ac pudor non admittant; alijs in medium consulere modis,
medico incumbit. In virgine quidem linimentis & emplastris
matricibus forinsecus applicandis: in viduis autem suadent
aliqui fricationem cervicis uteri, per digitos obstetricis, oleo o-
dorato, scilicet irino, nardino, laurino, moschelino, de spica, in-
unctos factam: sic ut locus attritu incalescat, humor crassus
attenuetur, & cum spirituum confluxu excernatur.

LXIX.

Hoc licet ut impudicum & sacro codici contrarium damne-
tur ab aliquibus: utpote cum seminis profusio temerè facta,
divinitus interdicta sit: æstimandum tamen id e jam, necessi-
tati & charitati christiana legem non esse positam. Consul-
tius enim est, cum tali seminis irritamento vitam femina ser-
vare, quam neglecto illo, perdere. Quid quod & hoc, quod
spermatis nomine venit, animatum, amplius & prolificum
non sit, sed virulentum, pessimumq; corporis excrementum,
quod sevisimorum affectuum, vel et jam mortis causam dare
possit? Et quomodo nefas erit, quod invitis aut saltem nescien-
tibus feminis cum ipsarum emolumento subtrahitur, hoc amo-
liri? Nonne (largiatur hoc nobis de suo Augustinus) si non ser-
vasti

vasti ubi potuisti, occidisti? à morte v. vindicat, qui à veneno liberat.

L X X.

Pharmacia, sub instantia paroxysmi vix locum invenit, nisi quis ob causas antecedentes vomitu, suppositorijs, clysteribus, pessis vel emplastris uti malit.

L X X I.

Vomitus, ubi vel pituita, vel crudus alius humor in ventriculo fluctuat, non inutiliter proritatur, modò per titillationem faucium cum pluma, oleo lilior. albor. tepido irrigata: modò per decoctum seminis raphani, anethi, cum ol. lilior. patientis ore aperto infusum: quidam agarici ꝯ cum oxymelite propinant.

L X X II.

Suppositoria vel glandes non solum communes alvi materias educunt, sed insuper vapores ac flatus ab utero revelunt: ut si mel coctione inspissatum cum speciebus hieræ simplicis & seminibus cumini, nigella, viticis, pulverisatis, addito etiam sale gemmæ, formetur instar glandis, oblongum & rotundum, quod ano supponendum.

L X X III.

Clysteres eadem præstant, & quidem potentiùs, quia profundius intrant. Ex ijs verò conficiendi sunt, quæ nativum calorem refocillant, utero sunt amica, flatusq; frigidos discutere nata: quorum in censu, bacca juniperi & lauri, herba calamitum, pulegium, serpillum, ruta, fol. sabina, semina cumini, viticis, & similia: quorù decocto addenda hiera Logadij, benedicta laxativa, vel alia cum oleo rutaceo, cheirino & sale, etc.

L X X IV.

Pessaria non solum valent hic, attrahendi vi prædita, de quibus antea dictum, sed & alia, quæ concinnantur è calidis, odoratis, & ad flatus absumentos potentibus,

D

at

ut è ligno aloes, Cassia, Cinnamomo, costo, caryophyllis, Ladano, thymo, floribus anthos, semine anisi, ruta, cumini, alypta moschata, gallia moschata, ambra, moscho, zibetho, cum oleo & cera quibz aliquando formatis vel sericum, vel sindon obducatur.

L X X V.

Emplastra vel Cerota matricalia parantur ex iisdem, nisi quod ea misceantur, quæ reliqua fortius uniunt & conseruant, ut gummi elemi, caranna, tacamahaca, galbanum, ladanum, terebinthina, styrax liquida; quibus itidem pulveres benè olentium & olea è uodua, velut de cinnamomo, spica, angelica, aniso, Caryophyllis, &c. ammiscenda.

L X X V I.

Substituuntur his interdum cataplasmata ex herbis, flice, levistico, nepeta, serpillo, pulegio, majorana, ruta, calametho, & è ficibus coctis & contusis, cum oleis vel melle commistis: & umbilico imponuntur. Interdum litus è tberiacæ & oleis sufficiunt; interdum sacculi è speciebus dictis confercuntur, & intersuti calidè supponuntur.

L X X V I I.

Cauterium deniqz, si præmissis his remedijs exacerbatio præfocationis nondum cesserit, sed adhuc sensus ac ratio quasi vinculis coërcita detineantur, suturæ coronali syncipitis admoveere nonnulli commodum censent: quod cautè tamen ac prudenter aggrendendum.

L X X V I I I.

Remittente verò accessionis vehementia, studendum ulterius, ut & reliquas materia morbificæ destruamus, & occasionem recidivæ præcaveamus. Duplex autem cum sit humor, antecedentis causæ rationem tenens, ut è superioribus liquet; vel semen, vel sanguis menstruus, ob indebitam retentionis moram vitiat: idcirco medicatio quoqz variat. Aliter enim, si genitura coërcita peccet, aliter, si menses substiterint, hæc ordinanda.

LXXIX.

Semen ubi temporis diuturnitate venenosam indolem acquisivit, ideoq; corpori universo molestissima sæpè damna infert, corrigendum, absumendum vel excludendum. Quibus omnibus scopis partim victus ratio: partim chirurgia quædam præsidia: partim pharmacia satisfacere possunt.

LXXX.

Dieta proinde requirit aërem natura vel arte temperatum aut frigidiorẽ, cibos attenuantes, infrigidantes ac siccantés, vel parùm nutrientes; ut lactucam, cucurbitam, portulacam cum folijs vel semine agni casti, ruta, dauci. Vitentur edulia crassa ac legumina: carnes & ova multi succi, nuxes pineæ, amygdalæ, eruce, lacticia: conversationes, cantiones, & colloquia lasciva cum viris, vina fortia & crassa: illicet austera & tenuia non penitus improbanda: vel potiùs aqua bordei saccharata, vel tenuis potus exhibendus, somnus sit moderatus, ac solito brevior, decubitus in latera super folijs agni casti, hyoscyami, mandragoræ, salicis, vitis, floribus violarum, nymphææ, &c. quies non nimia; sed exercitium potiùs forte matutino tempore ante cibum: & jejunia cum domesticis curis utiliora: sit & alvus vel natura vel arte mollis; legitima verò viri consuetudine nihil efficacius.

LXXXI.

E chirurgicis adminiculis phlebotomia non parum confert, aliquoties repetita, maximè si plethorica fuerit & salax mulier: quia sic materia seminis futuri, ne tam copiosè coacervetur, subtrahitur, nempe sanguis: & vasorum spermaticorum ardor, ne tam confertim alliciant, unà cum sanguine refrigerato, alteratur.

LXXXII.

Cucurbitula non rarò venæ sectionis locum supplet, inferioribus partibus apposita; sicut et jam fontanella, si pertina-

ciffimus & frequens sit affectus, cruribus affixa, ut ratione
venarum putores spermatis expirent.

LXXXIII.

Medicamenta pro semine minuendo, non adeo conve-
niunt na $\alpha\gamma\epsilon\lambda\iota\upsilon\alpha$, qua sperma non evacuant, sed potius cum
alijs humoribus commotis exagitant; nisi quis blandioribus,
qua abstergant & eluant, uti malit: ut pilulis alephanginis,
mastichinis, de agarico, de biera, &c. ne sordium plus a ma-
tricem confluat. Potius igitur $\alpha\delta\delta\omega\sigma\iota\upsilon\alpha$ seligantur, qua vel
uberiorem seminis generationem prohibent, vel genitum exsic-
cant aut extinguunt.

LXXXIV.

Semen gigni prohibent inprimis infrigidantia, ceu se-
men lactuca, portulaca, papaveris albi, radix & semen nenu-
pharis, & hujus generis alia assumta: cicutae folia trita & pe-
ctini superposita: camphora odor mares etiam castrare dicitur:
Altamarinus insuper syrupum e sanguinaria, acetosella, planta-
gine, portulaca, umbilico veneris, myrtillis, semine coriandri,
pap albo, & alijs conficit, pro semine depauperando. Quin et-
iam pastillos & unguentum ejusdem intentionis describit, cap.
de seminis profluvio. Sunt, qui laminam plumbeam perfora-
tam lumbis circumponunt, causa refrigerationis.

LXXXV.

Semen autem genitum exsiccant vel absument precipue
calida & sicca, veluti semen agni casti, ruta, cannabis, anethi,
cumini, anisi: calamentha, salvia, mentastrum montanum, co-
stus, & alia: quorum vel pulvis cum aqua artemisia: vel pa-
stilli cum decocto ruta, vel alijs exhibendi. Secretum refertur
Job. Marliani, si Dauci ξ cum aqua arthemisia detur, ad
sperma exiccandum.

LXXXVI.

Sed & origo tanti mali, Matrix, a sordium reliquijs o-
mni-

minimò liberanda, & ne propter dyscrasiam denuò quid colligat,
vel corrumpat, confortantibus emendanda. Sordium proin-
de reliquias eluunt clysteres lavativi ex hydromelite & melle,
vel alijs decoctis per siphonem infusi.

L X X V I I.

Confirmant uterum conserva florum anthos, Lavendu-
la, melissa, castoreum, confectiones Arom. caryoph. Diamar-
garit. cal. Diacalamenth. Diambra, Diamosch Diatrion pi-
per, Elect. de gemmis, antidoti Theriaca, Mithridatium & si-
milia: de quibus varia forma possunt efformari:

L X X V I I I.

Sed & extrinsecus adaptanda sunt ea, quae vel discutien-
do vel calefaciendo, robur eidem aspirant, in forma sive litus,
sive sacculi, sive ceroti, sive emplastri, de quibus antea quoque
dictum.

L X X I X.

Nunquam verò vel rarò è manibus hysteriarum depo-
nenda sunt Pomacia è graveolentibus confecta, vel castoreum;
vel saepius ruta folia contrita naribus opponenda.

X C.

Menstruus sanguis præter naturam restrictus, ubi ma-
tricis strangulationem ciet exacerbatione sedata, non so-
lum alimentis convenientibus alterandus, sed & medicamen-
tis tam digerentibus ac purgantibus, pro hujuslibet humoris
dominio promovendus: imò venæ tali apertione, pulveribus
ac decoctis appropriatis, infusionibus, & alijs provo-

candus. Verùm de his sequens disputatio
prolixius edoce-
bit.

De

De
M E N S I U M P R O.
V O C A T I O.
N E

Respondebit

M. Augustus Cademannus
Dresdensis.

Lurimorum, quoque morborum, veluti commune seminarium est in- debita sanguinis menstrui retentio, quæ non solum utero, verùm et jam toti corpori maximas exhibet diffi- cultates & incommoditates. Idcirco, siquidem, veluti cardo est cunctarum affectionum mulie- brium, disquisitione dignum, quibus è causis tan- ta naturalis motus perturbatio proveniat, & quibus medijs è medio tolli ac removeri possit.

T H E M A I.

*U*Æ Grecis *καταμηνια*; Latinis *menstrua*, vel *menses* appellantur, ob statam temporis periodum, quam natura solet in excretionem singulis mensibus in etate maturâ mulierum, nisi quid obstet, obser- vare. Germani propterea tempora, consuetudinem, vel ma- lam

lam septimanam; vel etjam flores indigitant, quod veluti flos fructum; sic mensium fluxus sobolis conceptum antecedit.

I I.

Sunt enim menstrua sanguinis excrementum superfluum, à calore mulieris debiliore genitum, crudum quidem sed utile, propter speciem conservandam, ordinatè secundum naturam profluens. Excrementum statuit Aristoteles lib. 4. d. gen. animal. c. 10. Et rectè quidem, cum neq; copia neque qualitate conveniat fœminæ, sed superabundet: cujus causa calor imbecillior, qui concoquit quidem, sed redundans per halitum non digerit. Et crudum, respectu seminis, quod melius elaboratum, censetur. Utile verò magis, quàm alia matricis fluxiones: inprimis speciei conservanda, ut hinc in alimentum cedat. Ordinem deniq; natura servat, nisi ab altero præpediatur.

I I I.

Impediunt verò mensium fluxum plurima; quedam naturalia, quedam violenta. Naturaliter ætas à menstrua purgatione liberat efficit tam puellas ante annum 13. etatis: quia tunc sanguis omnis in nutritionem & auctiorem facit, neq; superfluus ob caloris à prædominante humiditate remissionem producit: quàm vetulas post 50. annum vel circiter, ubi copiosior amplius non generatur, ob caloris defectum. Accedit etjam singularis fœminæ dispositio calidior, ut in viraginitibus, quæ cum sint carnosæ, laboriosæ, masculino habitu præditæ menstruis inculpatè carent. Maximè verò conceptus menses supprimit, ob fetus formationem, & nutritionem: quin etjam plerunq; lactatio, sanguine superfluo in generationem lactis abeunte.

I V.

Violenta menstrui suppressio vel uteri clausuram sequitur: quales fœminæ vocantur Atretæ, velatæ, non perforatæ: de quibus hic negotium non est: vel ex alijs præter naturam

ram

ram causis dependet : de quibus in presentia disquirendum.
Quamvis etiam vacuatio mensium quandoque sit imminuta,
quandoq; abolita : quorum differentia tantum causarum ra-
tione secundum magis & minus existit : nos tamen hoc loco de
omnimoda mensium suppressione, quâ cognitâ diminutis et-
iam subvenire non difficulter poterimus, inprimis συζήτησιν
instituemus.

V.

Suppressa proinde menstrua, quæ Græcis τῶν ἐμ-
μήνων, ἢ κατὰ μνήων Ἰσχυεῖς nuncupantur, sunt excrementa
sanguinis, præter naturam in utero restitantis, ob facultatem
excretricem penitus ociantem. Genus in hac definitione for-
mam exprimit, cujus antea ratio data : pariterq; symptoma
determinat, præter naturam non excuntis; & quidem san-
guinis, ad aliorum humorum discrimen.

V I.

Pars affecta per se colligitur è definitione, nempe uterus,
cujus excrementum sanguineum subsistit. Et ita matricis hoc
effluvium ab alijs sanguinolentis distinguitur : cujusmodi
sunt hæmorrhagia narium, pulmonum, &c. Neque verò
uterus solum hic habet, sed aliquando etiam vena ad uterum
pertinentes.

V I I.

Efficientium causarum dispar occurrit familia. Sunt
enim quedam primitiva vel extrinseca : quedam intrinseca :
quedam continens.

V I I I.

Primitivæ causæ vocantur, quæcunq; foris advenien-
tes vel corpus vel sanguinem ita disponere possunt, ut debita
vacuatio, quam natura postulat, intermittatur. Quod præstant
aer calidus & siccus, humores adurendo & incrassando,
meatusq; corrugando; frigidus etiam astringendo: cibi potusq;
pau-

paucitas, vel nimia ingluvies: alimenta crassa, viscosa constringentia, fructus crudi & infrigidantes, ingurgitatio aque gelida, laboriosum nimis exercitium corporis: hinc saltatrices, cantatrices ac viragines à menstruo sunt immunes: otium diurnum, vita sedentaria, sanguinem incrassans, medicamenta impensè calefacientia, febres ardentes, hectica & alij morbi acuti, corpora nimium extenuantes, multa narium vel hemorrhoidum, vel per os aut anum fluxiones, vena sectio vomitus ac sudores copiosiores, animi passionēs, ut vigilia, metus, timor, subita consternationes, curæ, ob quas viduæ sæpius non purgantur: illa etiam, quæ sanguinem fluentem vel fluxurum circa venas uteri congelare nata sunt, ut medicamentum frigidum forinsecus intempestivè applicatum; lotio pedum frigida, descensus in aquam gelidam nudis pedibus, ut sæpe lotricibus contingit, imprimis tempore menstruationis.

I X.

Intrinsicæ spectant è mente Galeni vel ad humores, vel ad vasa. Sanguis n. crassior, viscosus, lentus, cujusmodi in jecoris, mesenterij vel splenis oppilatione fit; aut paucus ex inedia, *χυλῶσεως* imbecillitate, vel diversione per sudores aut alios fluxus; aut nimis, cum crassitie, menstruam vacationem non tam promoveant, quàm remorantur.

X.

Vasa quatenus in orificijs angustiam patiuntur, nunc ab obstructione, quam crassa, viscida vel copiosa producit materia; nunc à coalescentia, quam ulcera matricis accersunt; ut sæpe post abortum; nunc ab observatione propter annatam carunculam vel pelliculam: nunc à compressione per tumores vicinarum partium, vel copiam pinguedinis in omento; nunc à contractione matricis, vel hujus colli: nunc ab uteri densitate quam vel intemperies interna frigida, vel externum gelu potest inferre: talia prohibent sanguinis menstrui in uteri cavitatem descensum.

E

ii. Sed

X I.

Sed & modò totius corporis vitio, modò partium culpa mensium subsistentia sequitur. Totius quidem causa, si corporis habitus fuerit calidior, siccior, aridior vel exanguis, sive natura; sive propter morbum antegressum, nempe febres ardentes, hecticam, quartanam, scabiem, pustularum eruptiones: aut frigidior, obesior, &c.

X I I.

Partium respectu, jecoris aut splenis dyscrasia vel obstructions ad loca muliebria sanguinem non transmittunt: Uteri caliditas intensa resiccando contrahit & indurat; frigiditas condensat, calorem debilitat, & meatus occludit, ut humor licet affluat, excludatur.

X I I I.

Continens tandem causa, languor vel summa debilitas expultricis est, undecumq; producta sit, sive à toto, sive certis à partibus: Infirmata verò excretice potentia, succedit retentricis robur, unde hac potentius sed contra naturam operatur.

X I V.

SIGNA porrò nos luculentius in causarum, quæ nonnihil aliàs obscuriores sunt, investigationem deducunt. Illa verò vel communia sunt, vel specialia.

X V.

*Communia multò magis affectum, quàm causam designant: eademq; fere, quæ præfocatis accidunt, hic adsunt, ut insolita corporis gravitas; dolor circa lumbos, femora, collum, sinciput & oculorum radices; cibi fastidium & nausea, vel aliquando et jam febris, mensium defectus intra annum ætatis 14. & 50, sterilitas: os uteri clausum ac durum, tumor præter naturam in ilibus, urina crassa vel nigricans cum rubrà quadam sanie, vel restitans: uteri præfocatio & inversio: respirationis difficultas, tussis arida, mammarum cum lacte turgor
absq;*

absque conceptione & partu: decoloratio faciei & alia accidentia.

X V I.

Specialia signa differentias causarum manifestant, non equidem primitivas, quae potius è relatu vel egrotantium vel astantium colligenda: sed internas, videlicet sanguinis & φούου Ν.φ.ρεου, vel totius aut partium dyscrasiam, vel obstructions.

X V I I.

Sanguinis enim crassitudinem & viscositatem vel habitum pituitosum detegunt praemissa dieta frigidior, color corporis albicans vel plumbeus, frigiditas mollicies & intumescencia partium, venae eminentes virides aut nigricantes, praesertim in cruribus, pigritia, somnus gravior, cibi fastidium, pulsus rarus, urina multa, sitis nulla, veneris inappetentia.

X V I I I.

Sanguinis inopiam vel siccitatem patefacit inedia precedens, corporis extenuatio & squalor, venarum inanitio vel obscuritas, pulsus durus, color lividus vel pallidus, ventris nulla gravitas, nullus dolor aut tumor: & exantlati morbi, febres vel aliae egritudines.

X I X.

Sanguinis multitudinem significat venarum tensio, dolorq; non modo ventris cum gravitate, sed etiam capitis acrior, splendor ante oculos, sanguinis vomitus, aut per nares effluviu.

X X.

Venarum coarctatio conjicitur, si naturalis fuerit, è corporis constitutione, lumborum partiumq; vicinarum compressione, mensium paucitate vel privatione, diutius durante: sin ascititia, è plurimo refrigerantium & astringentium usu, sanguinis crassitie, & alijs uteri affectibus.

X X I.

Quod si totius corporis ob consensum, vel certa partis ob vitium purgatio mensium subsistat: illius vel hujus lesiones ac morbi, quos peculiaria denotabunt indicia, sentientur, utero interim non malè constituto.

X X I I.

Sed è re medici futurum speramus, si matricis intemperies ad hoc malum promptiores optimè perpendat. Ita enim theoria plenior, curationem suggeret feliciorè. Potissimum verò calida, frigida, & sicca dyscrasia matricis actionem depravant, vel pessundant.

X X I I I.

Calidam uteri intemperiem contestatur ardor, rubens corporis color, sitis, pulsus velox, somnusq; brevior, Frigidam totius corporis horror, torpor, pigritia, faciei livor, pulsus tardior, somnus profundior; Siccam uteri stupor, duricies, corporis ariditas, ac suffitus, infra adhibitus, nec ad superiora penetrans.

X X I V.

Obstruentes verò alias causas, utpote membranam, carnosam substantiam, cicatricem vel uteri conversionem deprehendemus, vel è precedentibus uteri ulceribus, difficili partu, tumore præternaturali, patientis relatu vel obstetricis prudentis animadversione. Sed hujusmodi rariores casus, qui vix omnem menstrui suppressionem præstare possunt, non adeo moramur.

X X V.

A diagnosticis signis, antequam ad indicationes curativas & ipsum opus accedamus, prognostica prius expendenda sunt, qua medicum de morbi magnitudine, futuroq; eventu certiore facient, ut quantum remedijs obtinere possibile sit, quasi divinando, prædicere possit.

X X V I.

In genere proinde cum Hippocrate l. 5. aph. 57. pronun-
ciandum; si menstrua non fluunt, ex utero morbi contingunt,
si verò non prodeant & neque rigor, neque febris, neque cibi
fastidium superveniat, pregnantem censeo s. aph. 61.

X X V I I.

Quae mulieres uterum gestarunt, à menstruo præter na-
turam cohibito, minus afficiuntur, quam quae nunquam con-
ceperunt.

X X V I I I.

Menstruis deficientibus, ubi sanguis è naribus profluit,
bonum, s. aph. 33. Quamvis enim retentionem videatur au-
gere, & à loco proprio revellere sanguinem: tamen ex acci-
dente juvat, quatenus & vasa deobstruit, ac non parum va-
cuat, & à plurimis morbis alioquin impendentibus præservat.
Et hæc non solum de hæmorrhagia narium, sed etiam de fluxu
hæmorrhoidum Galenus in commento dicti aphorismi, valere
scribit.

X X I X.

Urina quoque nigra, mensibus jam suppressis, superve-
niens, indicat collectum sanguinem in vesicam iter affectasse,
ideòq; majorem affectus remissionem, quam difficultatem vel
exacerbationem sperandam, ut ex Erasistrato Galenus l. de atra
bile c. 8. declaravit.

X X X.

Sanguis insuper ab effluvio consueto coercitus, prout va-
rias corporis partes invadit, ita multifarias inducere potest
ægritudines, non solum uteri tumores inflammationes, stran-
guriam, nephriticam, podagram, varices, apostemata varia,
sed & cachexiam, hydropem, si ad Epur; an orexiam, sangui-
nis vomitum, si ad ventriculum; tussim, asthma, febres, lypo-
thimiam, cordis tremorem, phthisin, præfocationem, si ad pe-
ctus;

Etus; vertiginem, epilepsiam, maniam, apoplexiam, melancholiam, paralyfin, cruentas lacrimas, si ad caput redundat.

XXXI.

Periculosior tamen illa mensuræ detentio, quæ cum gravissimis symptomatibus, diuturnior, & quæ à partu contingit; desperata, quæ ab ulcerum cicatrice, vasorum oscula in utero excoecante, vel à pelliculâ vel à carunculâ, vel à cervicis uteri perversione proficiscitur.

XXXII.

Indicationes in hoc malo requirenda sunt, vel ab internis causis, vel à loco primario laborante. Causis ascribitur non tantum proxima, quæ facultatis expultricis est cohibitio: sed & hujus alie, quæ in se considerata morbos varios constituunt, ut sunt obstructio, coalescentia, constipatio, compressio, subsidentia, densitas.

XXXIII.

Obstructio respectu materiae obstructentis, plurima, frigida, crassa, viscosa, remedium postulat evacuans, calefaciens, attenuans, detergens: Coalescentia desiccans, & cicatricem absumens: constipatio per membranulam vel carunculam facta, destruens illam: Compressio, vel id, quod tumorem removet, vel id quod pinguedinem consumit: Subsidentia vel contorsio matricis aut hujus colli; repositionem. Densitas uteri, si à frigido proveniat, calefaciens; sin à sicco duriciem quoque consecuta, pariter humectans & emolliens.

XXXIV.

Affectus partis, uteri videlicet, intemperies si fuerit calida, quæ plerumque cum siccitate conjuncta, suadebit, non infrigidans vel astringens, sed potius humectans ac relaxans. Sin frigida, calefacientibus alteranda. Qualibet verò specificis conservanda.

35. Sic

XXXV.

Sic itaq, prout Indicantium diversi sunt fontes; CLARATIO quoq, dispar ordinanda. Cavendum tamen ante omnia, ne menses ijs, quibus nec elici debent, nec arte profuunt, evocare annitamur. Neq, enim gravidis, neq, lactantibus, nec extenuatis aut longo morbo confectis, neq, largâ sanguinis per nares aut hæmorrhoides profusione debilitatis, neque viraginibus ac laboriosis fœminis, quibus impune sine omne molestia menses deficiunt, aut quibus ex uteri cicatrice substiterint, justoque diutius non apparuerint, arte provocandi.

XXXVI.

Si tamen è longiore menstrui mora subsequenter sanitatis incommoda, prospiciendum est tempestive præsidij medicis, ut antequam radices agat, morbificæ causse resistatur. Quod vel per Chirurgia, vel medicamentorum vel Diætæ commodioris opem præstari poterit.

XXXVII.

Desperata licet quandoq, sit in aliquibus sanguinis per uterum vacuatio: si tamen ex hoc noxa quadam corpori inferatur, per alias vias & per intervalla minuendus est, vel phlebotomia, vel cucurbitulis vel hirudinibus vel cauterijs: quin etiam frictionibus & exercitijs discutiendus: vel frequentiore purgatione ventilandus est.

XXXVIII.

Phlebotomia militat non solum in corporibus phletoricis, ubi vasorum datur eminentia: sed etiam in emaciatis, ubi vena tamen repleta videtur. Ac primum quidem in cubito dextri brachij vena communis aperienda, propter copiam sanguinis adhuc quiescentis, imminuendam: & hoc procul à tempore mensium, videlicet decimo aut decimo quinto die faciendum. Postmodum Vena poplitis aut malleoli

3. aut

3. aut 4. die ante mensum reciprocationem tundenda, propter
sanguinem jam agitari incipientem.

XXXIX.

Quod si sanguis circa uterum redundat, vel etiam in
toto corpore, propter venas matricis obstructas, tunc etiam su-
perioribus venis neglectis, confestim ad inferiorum apertionem
paulo ante tempus fluxionis confugiendum, ut et a sanguis cras-
sior, orificia vasorum concludens, minuatur, oppilatio solvatur,
ille vero mobilior ac fluxibilior evadat, & à supernis revellatur,
quin etiam ut expultrix segnior hoc motu ac dolore irritetur,
& ad assuetæ purgationis munus suscitetur.

XL.

Cucurbitulæ nonnunquam scarificatæ locum venæ se-
ctionis explent, si mulier sit candida, obesa, cui venæ sunt exi-
les, profunda, latentes, viriumque lapsus facile impendet. Hic e-
nim tutior est scarificatio, quam phlebotomia, ne multorum
fiat spirituum resolutio: & illa quidem femoribus, cruribus aut
talis adhibenda, ut nihilominus à superioribus ad uterum fiat
derivatio. Nonnunquam sicæ cum flamma copiosiore pri-
mum sub mammis, mox ad inguina vel pubem, vel etiam femo-
ra supponuntur, ut ibidem aliquamdiu relictæ sanguinem deor-
sum impellant.

XLI.

Hirudines ani venis hæmorrhoidalibus affigendæ sunt,
maximè si tument & humore melancholico scatent, nec alijs
auxilijs insigne levamen succedat, quod tamen non sub men-
strui fluxus instantia, sed antea tentandum. Ita quoque de
cauterijs, quæ cruribus applicanda veniunt, extremo loco sen-
tiendum.

XLII.

Frictiones insuper ac ligaturæ fortes, ob causas superius
expositas in cruribus instituendæ sunt: pedibusque calidæ lotio-
nes

nes: inferiori ventri fomentationes non sine magno fructu poterunt applicari.

XLIII.

Medicamenta, suppressis menstruis viam referantia, vel generica, qua nunc totum corpus, nunc partes alias, à quibus causa retentionis originem ducit, respiciunt: vel Particularia sunt, utero singulariter addicta.

XLIV.

Generica totius gratia conveniunt medicamina, qua vel primas vias emolliunt, ac lenientia dicuntur; vel humores ad faciliorem vacationem preparant, qua vulgò Digestiva: vel apparatus jam sine difficultate ac molestia subducunt, ut Cathartica.

XLV.

Lenientia, qua communem in prima corporis regione cumulatam saburram diluunt, ac ductibus complanatis evocant, temperata sunt, ac diversis humoribus accommodata: ceu Cassia fistularis, manna, jujubarum, prunorum, sebestenorum, passularum decoctum, syrupus violaceus, rosatus solutivus, mel rosat. solutivum, electuarium lenitivum, species hiera & similia.

XLVI.

Præparantia varijs non minus humoribus appositè seligenda sunt: ut pituitæ crassiori & viscosa, velut obstructionis matri, attenuantia, incidentia, detergentia ac deobstruentia; sicut oxymel simpl. & compos. mel rosat. syrupus de 2. radicibus, byzantinus, de absynthio, byssopo, arthemisia, cum decocto vel aquis apij, betonica, petroselini, nepitæ, fœniculi, pulegij, &c. Bili flavæ, massam sanguinis interdum, licet rarius, incrasanti, conferunt alterando ac disseccando syrup. violarum, bugloss. rosarum, de Endivia, de cichor. cum aquis aut decocto bord. borrag. bugloss. viol. Eupatorij, capill. ven. &c. Melan-

F

cho-

cholico succo syr. de succo borraginis, de pomis, de Epithymo, de fumaria cum decocto vel aquis earundem plantarum, vel prunorum, passularum, radice scorzonera, buglosse, flor. viol. borrag. Epithymi, &c. Sed hujusmodi potiones sepius reiteranda & in majore dosi propinanda sunt, ob transitum a ventriculo ad uterum, longiorem.

XLVII.

Cathartica similiter ad sanguinis indolem sint comparata. Pituitosus enim agarico, turpetbo, mechoacanna, hermodactilis vel infusis, vel decoctis, vel in pulvere usurpatis, aut ex his compositis, speciebus Hierapicra, Elect. diapboenic. Indo, pil. alephang. de agarico, foetidis, aggregat. de biera cum colocynth. de hermodactylis, de sagapeno, &c. Bilius Rhabbaro, mirobalanis citrinis, thamarindorum pulpa, vel ex his concinnatis, Diacathol. Diacas. diapruno solutino, Elect. de succo ros. de psyll. pil. de rhabar. sine quibus, aureis, de aloe: melancholicus humor, sena, Epithymo, polypodio, Elect. diasen. lenitivo, Hiera Pachij, confectione bamech, pil. de fumar. Indi minor. de lap. Lazuli, Extracto elebori nigri & similibus educendus.

XLVIII.

Particularia remedia, quae praecipue spectant uterum, vel ad hujus morbos; vel ad mensium provocationem diriguntur. Illi, quorum tyrannidi cohibitus menstrui fluxus adscribitur, ut sunt obstructio, inflammatio, dyscrasia multiplex, caro superflua, callus, &c. legitima prius methodo sunt expugnandi, quam ad ea, quae menses peculiariter eliciunt, fiat transitus.

XLIX.

Vocantur haec ὑστερια, quod utero praecipue dicata sint, & ejus actionem promoveant, incommoda propulsent. Calida vero plerunque sunt in secundo vel tertio recessu; (pau)

(pauca enim frigida sunt & debiliora pro mensibus evocan-
dis: ut capill. ven. polytrichum, radices oxal. sylv: & his, ubi
febres vel alij morbi calidiores complicati sunt, utendum
Capiv.) citra vehementem siccitatem, tenuis essentia insigni-
ter amara vel acris, quae viribus integris in distantiora corpo-
ris loca penetrare, sanguinem fundere, crassum attenua-
re, lentum detergere, venarum ora, vel in uteri cavitatem,
vel in cervicem desinentia reserare, & expultricem ad offi-
cium suum revocare possunt. Et haec in triplici sunt differen-
tia: Mitiora, Mediocria & Validiora.

L.

Mitiora, à quibus initium capeffendum, sunt radi-
ces asparagi, graminis, pentaphyll. cichor. intybi, sem. rusci, a-
sparagi, folia adianthi, Eupatorij, hypericonis, fumariae, melissae,
malvae, salviae: fructus orobi, ciceris, lupini, phaseoli; caricae,
oleae, juglandes, amygdalae amarae, passulae; quorum nonnulla
tametsi parum sicca sunt, emolliendo tamen attenuandog, va-
porum oscilla recludunt.

L I.

Mediocria mensibus in ordinem redigendis inservi-
unt radices aristolochiae, rubiae, capparum, Ireos, enulae, gen-
tiane, eryngij, asari, smyrnij, peucedani, herba cum flori-
bus ac seminibus petroselini, anisi, anethi, ameos, carvi,
dauci, foeniculi, levistici, saxifragae, nasturtij, raphani, be-
tonicae, cumini, valeriana; baccalauri, Juniperi, folia ab-
rotani, arthemisiae, capillorum veneris, calamintha, pulegij,
origani, satureiae, byssopi, serpilli, scordij, marrubij, cha-
medryos, chamæpythios, mercurialis, ruta sicca, flores ma-
joranae, chamemeli, stoechadis, croci: juncus odoratus, cala-
mus aromaticus, anomum, cinamomum, cassia lignea, car-
damomum, cyperus, costus, galanga, zingiber, cubeba, piper,

castoreum, moschus, ambra, zibethum: è resinosis, styrax, opo-
panacum, ammoniacum, galbanum, sagapenum: & quæ sunt
hujus generis alia.

L I I.

Validiora, morbis vehementissimis necessaria, priscis
non inusitata fuerunt: unde non rarò feliciores in curatione
predicantur, quàm recentiores, qui præ metu ac diffidentia so-
lùm blandioribus, quibus expugnari magnus affectus nequit,
utuntur, ut agris non agrè faciant, sed potius complacere pos-
sint. Sed illa veluti cautè sunt adhibenda, ne ventrem subver-
tant, febres inducant, matricem exulcerent: ita non sine ma-
gno emolumento, si contumax aliàs aegritudo, postulantur: ut
radix ciclamini, bryonia, pyrethri; staphis agria, sabina, si-
liquastrum, cucumis agrestis, hermodactyli, turbitib, colocyn-
this, veratrum album, Elaterium, flos aris, Euphorbium, scam-
monium, succus tithymalli, cantbarides, animalium fella, a-
lumen Ægyptiacum, theriaca, triphera magna sine opio, &
similia.

L I I I.

Ex his jam plurima conformantur remedia, vel intra
corpus exhibenda, vel extrinsecus tantùm applicanda. Dan-
tur igitur intra corpus quedam (modò non inedia, cachexia
precedens, vacuatio nimia, consuetudo vitæ laboriosæ, mor-
bus longus, vel ingens calor, resiccati menstrui causa, re-
pugnent) vel potiones, vel pulveres, vel electuaria, vel cujus-
cung, forme alia.

L I V.

Potiones fiunt aut è syrupis & aquis, de quibus antea
dictum: aut è decoctis rad. foenic. acori, petroselini, peonia,
folijs & floribus dictamni, majorana, arthemisia, pulegij, me-
lisse, mercurialis, origani, sem. foeniculi, anisi, squinantbo,
cypero, calamo aromatico, passulis vel alijs, cum saccharo vel
melle

melle condiendis : aut ex his stillatitij liquores vel aqua hyste-
rica, cujusmodi apud Quercetan, Rodericum à Castro & alios
videre est, parata, poterunt assumi.

L V.

Pulveres à Galeno l. de sang. miss. c. 18. magis proban-
tur, si fuerint subtilissimi: sic enim promptius penetrant, & ef-
ficacius in sanguinem operantur. Tales è nepita, pulegio, sabi-
na, dyctamno, cinamomo, tenuissimè tritis cum melicrato po-
tandos exhibet. Neoterici plures tragæas, è cassia lignea, ari-
stolochia longa & rotunda, asaro, calamo arom. cortic. rad.
cappar. costo, dyctamno, rad. Ireos, tormentilla, Eryngij, & a-
lijs cum saccharo pulverisatis componunt, ac pulveres Domi-
narum vocant. Simili modo species Dialacca, Diamargar. cal.
trochiscos de myrrha contritos cum vino propinant. Ex his et-
jam cum saccharo in aq. artbemisia dissoluto conficiunt morsu-
los, rotulas, vel cum syrupis misturas.

L V I.

Electuaria rursus vel è recensitis pulveribus aut specie-
bus, & è conservis borraginis, melissa, rorismar. beton. scorzo-
nera, ruta, vel ex antidotis magnis, ut theriaca, mitbridatio,
tryphera magna, confectio Alkermes, cum oleis destillatis a-
nisi, carvi, cinamomi, citri, croci, junip. lauri, majoran. meliss. pi-
peris, ruta vel alijs commista devorentur.

L V I I.

Pilulas aliqui de myrrha, stoechade, rubia tinctorum,
pulegio, cortic. citri, cassia lign. pipere longo, calamo arom. gra-
nis peonia, spica nardi & moscho deglutiendas præbent. Alij Ex-
tracta calam. arom. Eryngij, Ireos, Sabina & alia censent fru-
ctuosa.

L V I I I.

Extrinsecus nunc linimenta vel unguenta, nunc empla-
stra, nunc fomenta, vel sacculi, nunc suffragia inferius ac-

commodanda; nunc in seffus vel balneum conducet: nunc, ubi
maritata fuerint, uteri clysteres vel pessuli. Verum & hac, è
quibus ordinanda sint, tum è modò dictis, tum è priore disputa-
tione conijcere sat luculentum est.

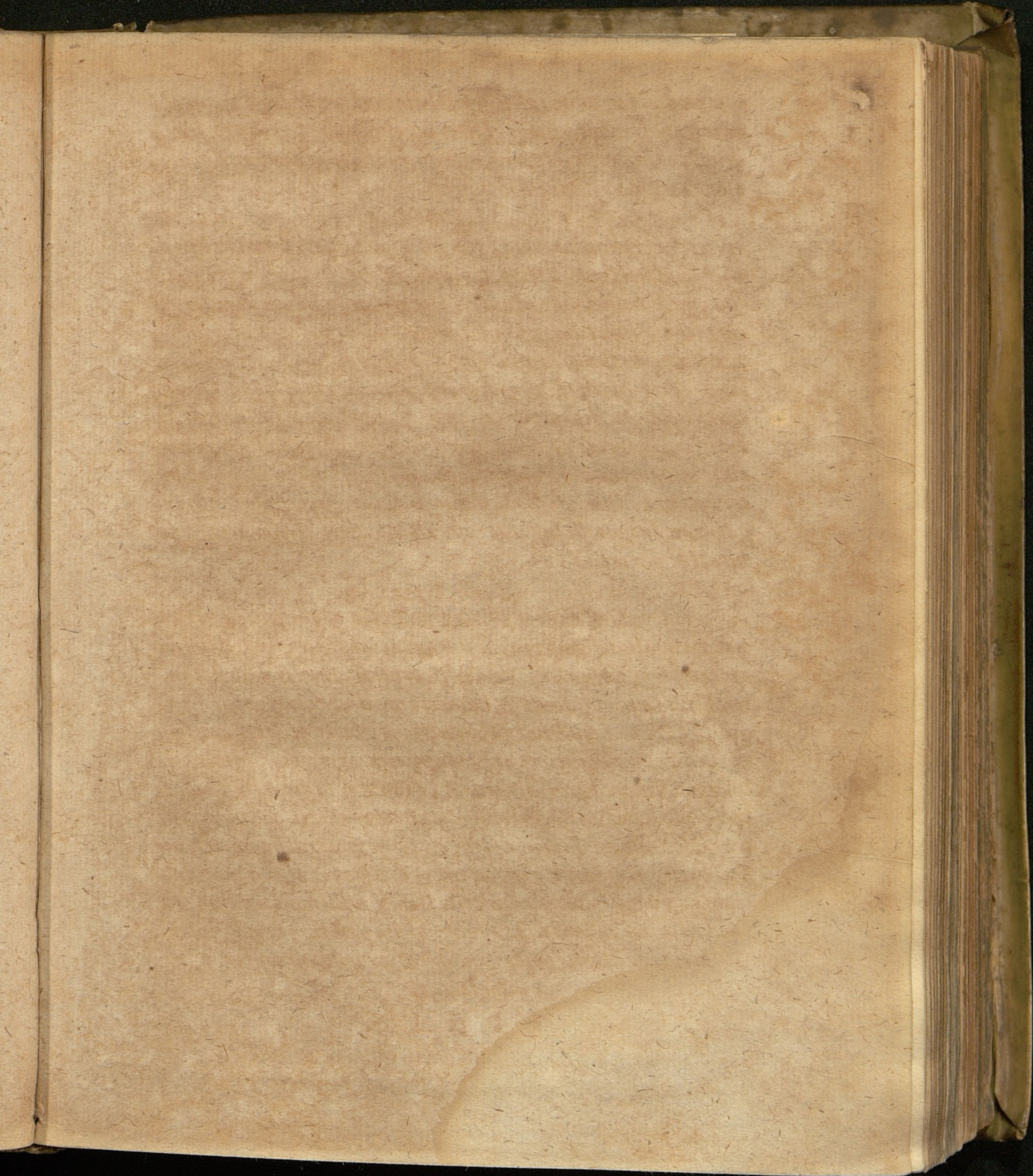
L V I I I.

Præ reliquis a. tam externis, quàm internis medicinis u-
nicè laudata sunt ab Hipp. l. 5. apb. 28. suffimigia ex aromati-
bus, quod muliebria ducant. Hæc n. per tubulum in matricis
cervicem, cum fumo immissa potentissimè movent uterum,
venasq; recludunt, ut muliebria subsequantur: nec metuen-
dum hic est, ut in tam brevi transitu medicamentorum virtus
ita exhalet ac dissipetur, ut in ijs, quæ vel per os assumpta fue-
runt, vel exterius apposita: nec ullum jecoris, aut aliarum par-
tium à tam jucundo vapore sequetur incommodum, ut ab In-
ternis timendum. Si modò mulieris abdomen cingulo constrin-
gatur, ne suavis ille suffitus justo altius assurgat, capitisq; gra-
vitatem pariat.

L X.

Superest VICTUS RATIO, seu regimen sex rerum
non naturalium, quæ pro caussarum diversitate, multipliciter
contemperandæ sunt. Calida n. si corporis ac uteri molestet in-
temperies, infrigidante & humectante diætâ corrigatur: fri-
gida, cum plenitudine & obstructione, victum attenuantem
& incidentem, fortiora ac frequentiora exercitia, frictiones
infernarum partium, ligaturas, somnum breviorum & cre-
bram cum thalami socio consuetudinem requirit: Emaciatum
corporis habitus alimenta pleniora & exuvæ desiderat & in-
super exercitationem breviorum, frictiones leniores ac dul-
cium aquarum balneas admittit. Deniq; nihil omittendum est,
quod ad universi corporis & reliquarum partium robur, in pri-
mis verò uteri, conservandum & augendum conferre
videatur.

E I N I S.

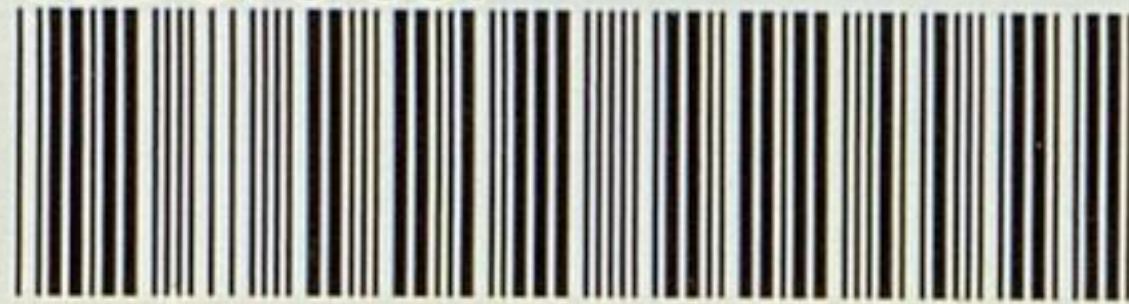

Eda 4307.8. 4

ULB Halle

3

002 370 387

TA-OL

(Titel 16 u'

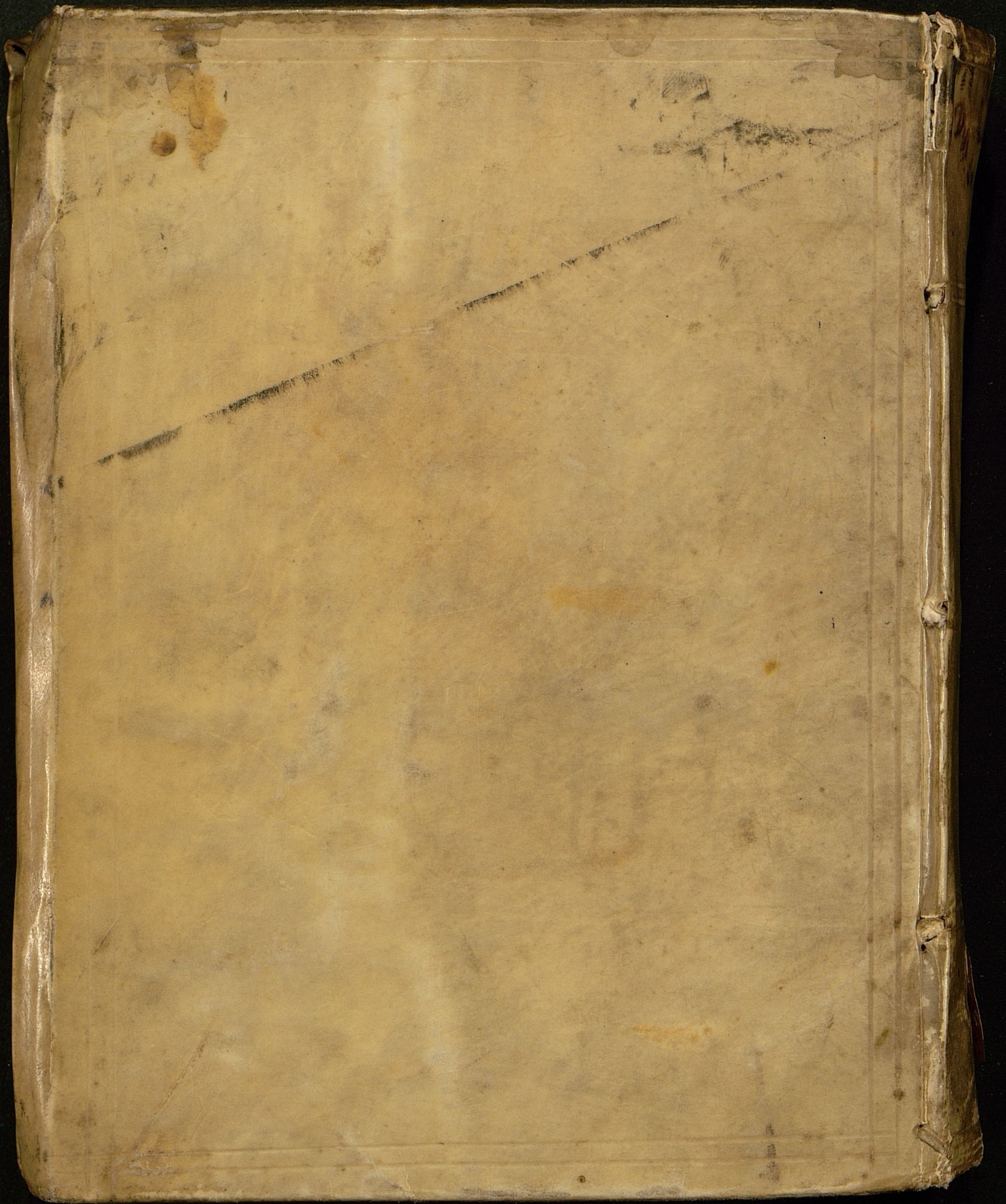
17 muß

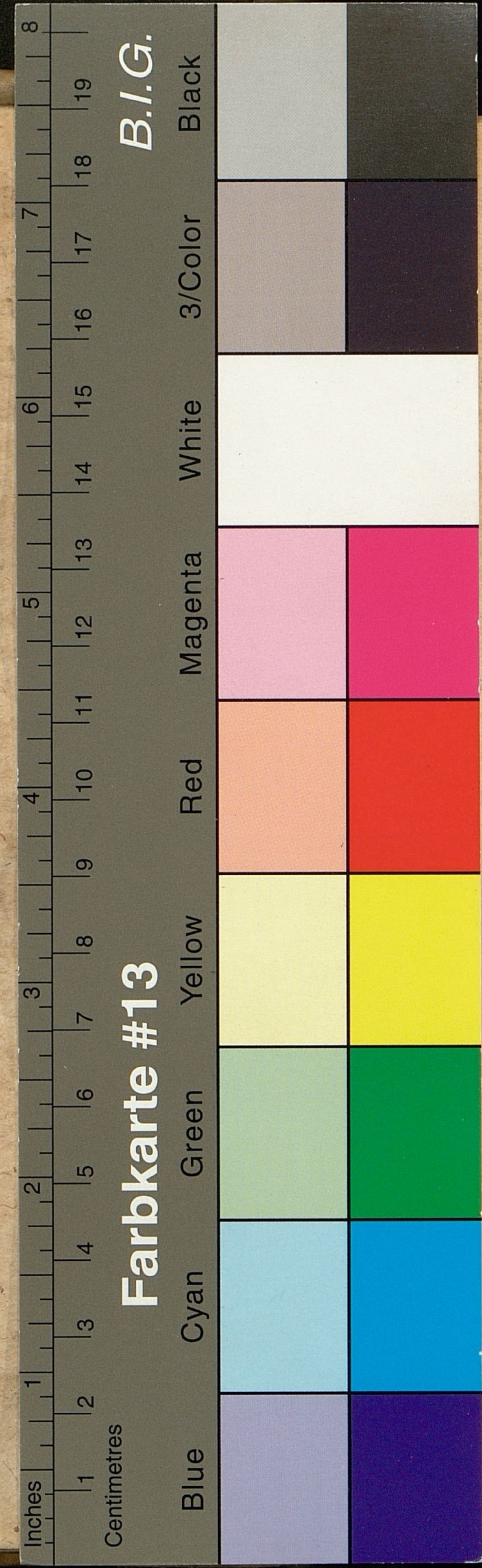
durch Handschriften

abt. erfasst werden

17. 10. 99 J. Ste)

VD17

ἑνὴ δὲξιότῳ τελευτήσω

11X. 8

De

MATRICIS PRÆ- FOCATIONE

De

MENSIUM PRO- VOCATIONE

Gymnasmata medica

SUB PRÆSIDIO

TOBIÆ TANDLERI, PHILOS. ET
MED. DOCTORIS AC PROFESSORIS
ordinarij,

In Illustri ad Albim Academia,

Pro suprema artis Apollineæ laurea,

Publice respondendo subibunt,

Ita sortis arbitrato collocati,

ANTONIUS KRÖS DRESDENSIS,
BALTHASAR HETTENBACH VVITTEBERGENS.
M AUGUSTUS CADEMANNUS DRESDENSIS.

In Auditorio magno horis matutinis ac pomeridianis,

Ad d. 1. Aprilis A. C. ∞. 13c. XIV.

VVITTEBERGÆ,

Ex Officinâ Typographicâ Iohan. Gormanni.

